

56 **גמרא**

57 הגמרא מבארת את הטעם שקני המנורה מעכבים זה את זה. שואלת

58 הגמרא: **מאי טעמא** ששבעה קני המנורה מעכבים זה את זה. משיבה

59 הגמרא: לשון 'הויה' כתיב בהו – נאמר בהם, שנאמר (שמות כה לו)

60 'כפתריהם וקנתם ממנה יהיו', וכל מקום שנאמר לשון 'הויה' בא

61 לומר שהדבר מעכב.

62 הגמרא מביאה ברייתא המבארת את דיני עשיית המנורה: **תנו רבנן**

63 בברייתא, **מנורה היתה פאה מן העשת** – מחתיכה אחת שליומה,

64 ומכה עליה בקורנס עד שנהיית בצורת המנורה, **ומן הנהב** – וכן

65 צריכה להיות עשויה מזהב. **עשאה מן הגרוטאות** – מחתיכות זהב

66 שבור, פסולה. עשאה משאר מיני מתכות ולא מזהב, פשרה.

67 הגמרא דנה בדברי הברייתא. מקשה הגמרא: **מאי שנא** – מה שונה

68 כשעשאה מן הגרוטאות שהיא פסולה, משום דכתיב (שמות כה לא)

69 'מקשה תיעשה המנורה' ולשון 'הויה' גביעיה כפתריה ופרחיה

70 ממנה יהיו (שם), ולומדים מכך שעשייתה 'מקשה' דהיינו מחתיכה

71 אחת שליומה, מעכבת, ואם כן, אם עשאה משאר מיני מתכות נמי

72 – גם תהיה המנורה פסולה. שהרי נאמר (שם) 'ועשית מנרת זהב

73 טהור' ולשון 'הויה' בפסוק הנזכר, הרי שעשייתה מזהב מעכבת,

74 ומדוע אמרה הברייתא שאם עשאה משאר מיני מתכות כשירה.

75 מתרצת הגמרא: **אמר רבא** (שם) 'תיעשה', ומשמע מתיבה זו שבכל

76 אופן שהמנורה תיעשה, תהיה כשירה, לרבות אם נעשתה משאר

77 מיני מתכות.

78 שואלת הגמרא: **ואימא** – אמור ולמד מתיבת 'תיעשה' לרבות שאם

79 נעשתה מגרוטאות כשירה, שהרי נאמר (שם) 'מקשה תיעשה

80 המנורה', דהיינו שה'תיעשה' ממנו לומדים לרבות הולך על

81 ה'מקשה', להכשיר גרוטאות, ואילו אם נעשתה משאר מיני מתכות

82 פסולה, מחמת מיעוט 'הויה'. משיבה הגמרא: **לא סלקא דעתך** – אל

83 יעלה בדעתך ללמוד כך, מכיון דא'מקשה' כתיב 'הויה' – שלשון

84 'הויה' סמוכה לתיבת 'מקשה' יותר מלתיבת 'זהב' ו'ועשית מנרת זהב'

85 טהור מקשה תיעשה המנורה ירכה וקנה גביעיה כפתריה ופרחיה

86 ממנה יהיו (שם), ולומדים מכך שעשיית המנורה מקשה מעכבת,

87 אולם שעשייתה מזהב אינה מעכבת.

88 מקשה הגמרא: **נמי א'מקשה' כתיב** – הלא גם התיבה

89 'תיעשה' סמוכה לתיבת 'מקשה' יותר מאשר לתיבת 'זהב' ו'ועשית

90 מנרת זהב טהור מקשה תיעשה המנורה ירכה וקנה גביעיה כפתריה

91 ופרחיה ממנה יהיו (שם), ואם כן נלמד שהריבוי מ'תיעשה' שבכל

92 אופן שבו נעשתה המנורה היא כשירה, יהיה לגבי 'מקשה' שאפילו

93 אם נעשתה מגרוטאות כשירה. מתרצת הגמרא: נאמר בענין עשיית

94 המנורה פעמיים 'מקשה' 'מקשה' ('מקשה תיעשה המנורה' (שם).

95 'כלה מקשה אחת זהב טהור' (שם כה לו), ולומדים מכך **לעכב** –

96 שעשייתה 'מקשה' מעכבת.

97 מקשה הגמרא: הלא בענין עשיית המנורה נאמר גם פעמיים **'זהב'**

98 **'זהב' ו'ועשית מנרת זהב טהור'** (שם פסוק לא), 'כלה מקשה אחת זהב

99 טהור' (שם פסוק לו), **נמי** – וגם בכך יש ללמוד **לעכב** – שעשייתה מזהב

100 תעכב, ומדוע שנינו בברייתא שאם נעשתה משאר מיני מתכות

101 כשירה. מתרצת הגמרא: **האי מאי** – וכי מה פירושו של דברים אלו,

102 **אי אמרת בשלמא** – מובן הדבר אם נאמר שמנורה שנעשתה מן

103 הגרוטאות פסולה, ומנורה שנעשתה משאר מיני מתכות כשירה,

104 שאם נאמר כן, היינו – מובן שצריך את הריבויים מהתיבות **'זהב'**

105 **'זהב' 'מקשה' 'מקשה'** לדרשא המובאת בסמוך, **אלא אי אמרת** –

106 אלא אם נאמר שמנורה שנעשתה מן הגרוטאות כשירה, ומנורה

107 שנעשתה משאר מיני מתכות פסולה, יקשה, תיבות **'זהב' 'זהב'**

108 **'מקשה' 'מקשה'** מ'אי דרשת ביה' – מה תדרוש בהן.

109 מבארת הגמרא: **מאי דרשא**, דתניא בברייתא. נאמר במעשה

110 המנורה (שמות כה לו) **כבר זהב טהור יעשה אתה את כל הכלים**

111 **האלה',** ודורשת הברייתא מטמיכות התיבות 'כבר זהב', שאם פאה

112 – נעשתה המנורה מזהב, פאה – היא צריכה להיעשות ממשקל של

1 **הא** – בברייתא אחת מדובר **רקאי** – שהכהן עומד כשאחוריו למורה

2 **ופניו למערב וארי** – ומזה לכיוון מערב אף שלא בדיוק מול פתח

3 אהל מועד, ולכן נאמר בה שהזאות שאינן מכוונות כשירות. **הא** –

4 אבל בברייתא האחרת מדובר **רקאי** – שעומד בין הצפון והדרום

5 **וארי** – ומזה לצפון או לדרום, ולכן נאמר בה שהזאות שאינן מכוונות

6 פסולות.

7 **אמר מר** – הובא לעיל בברייתא, **ושפנים ושפמזרע** – ההזאות

8 שבחטאות הפנימיות ושבמצורע שנעשו **שלא לשמן פסולות**, ואם

9 נעשו **שלא מכוונות**, בחטאות שלא כנגד בין הבדים, ושל מצורע

10 שלא כנגד בית קדש הקדשים, **כשירות**. מקשה הגמרא: **והתניא** –

11 והלא שנינו בברייתא בענין מצורע, שהזאות שנעשו **בין שלא לשמן**

12 **בין שלא מכוונות כשירות**.

13 מתרצת הגמרא: **אמר רב יוסף לא קשיא, הא** – הברייתא שפוסלת

14 במצורע הזאה שלא לשמה סוברת **כרבי אליעזר, והא** – והברייתא

15 שמכשירה הזאה שלא לשמה סוברת **כרבנן**. מבארת הגמרא: **רבי**

16 **אליעזר דמקיש אשם להטאתא**, שכשם שהטאת שנשחטה או שנורק

17 דמה שלא לשמה פסולה כך אשם שנשחט או שנורק דמו שלא לשמו

18 פסול, חוזר ומקיש **נמי לוג** – גם את לוג השמן **לאשם**, שגם הזאות

19 של השמן שנעשו שלא לשמן פסולות, **ורבנן לא מקשי** – אינם

20 מקישים אשם לחטאת, ולשיטתם אשם ששחטו שלא לשמו כשר,

21 לכן גם הזאות השמן שלא לשמן כשירות.

22 מקשה הגמרא: **ולרבי אליעזר** שאמרת שלשיטתו מקישים אשם

23 לחטאת וחוזרים ומקישים את לוג השמן לאשם, **וכי** יתכן שדבר

24 **הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש**, והלא התבאר במסכת זבחים

25 (טז) שבקדשים אין הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש.

26 **אלא אמר רבא** כך יש לתרץ את הסתירה בברייתות, **הא והא רבנן**

27 – שתי הברייתות סוברות כחכמים שאשם ששחטו שלא לשמו כשר,

28 אלא **כאן** – הברייתא שאמרה שהזאות שלא לשמן כשירות, היינו

29 **לענין להקשיר (הקרבן)** את שיירי הלוג באכילה לכהנים, **וכאן** –

30 והברייתא שאמרה שהזאות פסולות, היינו **להרצות (שלא עלו**

31 **לבעלים לשום חובה)**, כלומר, שההזאות לא עלו לבעלים לשם

32 חובה והמצורע אסור עדיין באכילת קדשים.

33 **משנה**

34 המשנה מבארת דברים נוספים המעכבים זה את זה. למנורה שבבית

35 המקדש היו שבעה קנים, קנה אחד באמצע הנקרא 'מנורה' ושלושה

36 קנים מכל צד. המשנה מבארת שמספר הקנים מעכב: **שבעה קני**

37 **מנורה מעכבין זה את זה**, ואם חסר אחד מהם, המנורה פסולה.

38 **שבעה נרותיה של המנורה**, שבראש כל קנה היה כלי כעין בוך שבו

39 נותנים את השמן והתלילות, **מעכבין זה את זה**, ואם חסר אחד

40 מהם, המנורה פסולה.

41 במוזהה כתובות שתי פרשיות, המשנה מבארת ששתיהן מעכבות:

42 **שתי פרשיות שבמוזהה מעכבות זו את זו**, ואם חסרה אחת מהן,

43 המוזהה פסולה. **ואפילו כתב אחד** – אות אחת מעכבין – מעכבת את

44 שתי הפרשיות, כלומר אם אות אחת אינה מוקפת גויל אלא בדוקה

45 לאות אחרת, או שהיא כתובה שלא כהלכתה, המוזהה פסולה.

46 בתפילין כתובות ארבע פרשיות, המשנה מבארת שארבעתן

47 מעכבות: **ארבע פרשיות שבתפילין מעכבין זו את זו**, ואם חסרה

48 אחת מהן, התפילין פסולות. **ואפילו כתב אחד** – אות אחת מעכבין

49 – מעכבת את ארבע הפרשיות, כלומר אם אות אחת אינה מוקפת

50 גויל או שהיא כתובה שלא כהלכתה, התפילין פסולות.

51 בגד שיש לו ארבע כנפות חייב בציצית. המשנה מבארת שארבע

52 הציציות מעכבות: **ארבע ציציות מעכבות זו את זו**, ואם חסרה

53 אחת מהן, הלובוש בגד זה מבטל מצות ציצית, מפני שארבעתן מצוה

54 **אחת**. **רבי ישמעאל אומר**, ארבעתן ארבע מצות, ואינן מעכבות זו

55 את זו.

גמרא

הגמרא מביאה כמה דעות בשיטת רבי שמעון, הדעה הראשונה: **אמר רבי יהודה בריה דרבי חייה, מאי טעמא דרבי שמעון** שסובר שאם לא נתן את הקומץ בכלי שרת המנחה כשירה, **אמר קרא** (שם) **ל'א תאפה חמץ חלקם נתתי אתה מאשי קדש קדשים היא כהטאת וכאשם**, הקיש הכתוב את המנחה לחטאת ולאשם, ולמדנו מזה, שאם **בא לעובדה** - אם בא לעשות את עבודות הקומץ ביד ולא בכלי שרת, (כהטאת), **עובדה בימין**, בקרבן הטאת שדמו נזק באצבע ימין ולא בכלי שרת.

ומזה שהפסוק הקיש מנחה גם לאשם, למדנו שאם ירצה להניח את המנחה **בכלי** יוכל לעובדה - לעשות עבודתה כאשר מחזיק את הכלי **בשמאל כפאשם**, כלומר, כמו אשם, שלדעת רבי שמעון זריקת דמו בכלי, האוחז ביד שמאלו של הכהן, כך גם המנחה שהוקשה לאשם יכול להניח הקומץ בכלי ולזרוק על גבי המזבח בשמאלו.

מביאה הגמרא דעה שניה בשיטת רבי שמעון: **ורבי נאי אמר** שטעמו של רבי שמעון שאין צריך כלי הוא **מפיון שקמצו מתוך כלי שרת מעלהו על גבי המזבח ומקטירו אפילו בהמינו** (באבנטו), **ואפילו במקודה של חרש** - כד של חרס.

מביאה הגמרא דעה שלישית בשיטת רבי שמעון: **רב נחמן בר יצחק אמר, הכל מודים** (גם רבי שמעון) **בקומץ שמעון קדוש בכלי שרת** לאחר שנקמץ, אלא שסובר רבי שמעון, שלאחר שקידשו כלי שרת יכול לקחתו בידו ולהקטירו על גבי המזבח.

הגמרא מקשה על רבי יהודה בריה דרבי חייה: **מיתבי, שנינו בברייתא** (תוספתא דובחים פ"א ה"ח), **הקטר חלבים ואברים ועצים של מערכה שהעלו למזבח בין ביד בין בכלי בין בימין ובין בשמאל כשרין, הקומץ והקטורת והלבונה שהעלו למזבח בין ביד בין בכלי בין בימין בין בשמאל כשרין**, הרי מבואר שרשאי הכהן להקטיר הקומץ ביד בין בימין ובין בשמאל, **והויבא - פירכא לדברי רבי יהודה בריה דרבי חייה** שסובר שכשמקטיר ביד מקטיר רק בימין, וברייתא זו המכשירה הקטרת קומץ ביד, בהכרח לדעת רבי שמעון שנשנית, שסובר קומץ כשר ללא כלי שרת.

מתרצת הגמרא: **אמר לך רבי יהודה בריה דרבי חייה, לצדדין קתני**, כלומר מה ששננה בברייתא 'בין בימין בין בשמאל', אין פירושו שרשאי לאחוז את הקומץ בין בימין ובין בשמאל, אלא שאם בא לאחוז את הקומץ ביד, יש לו ליתלו בימין דווקא, ואם בא לאחוז

בכלי, רשאי ליתלו בין בימין ובין בשמאל, וזה הוא כרבי יהודה שסובר, שאם בא לעובדה ביד יטלו בימין, ואם בא לעובדה בכלי, יטלו בין בימין ובין בשמאל.

הגמרא מקשה על רב נחמן שסובר שאף לרבי שמעון צריך לקדש את הקומץ בכלי שרת: **תא שמע** שלא כדברי רב נחמן. שנינו בברייתא, **קמצו שלא מתוך כלי שרת, וקידשו** - לאחר שקמצו נתנו **שלא בכלי שרת**, וכך העלו על גבי המזבח, **והקטירו שלא בכלי שרת, פסול** הקומץ, מפני שלא נתקדש הקומץ, וקומץ שלא נתקדש פסול. **רבי אלעזר ורבי שמעון מכשירין את הקומץ במתן לתוך הכלי** ואפילו שאינו כלי שרת, וקשה על רב נחמן שאמר שגם לרבי שמעון צריך קידוש קומץ בתוך כלי שרת דווקא.

מתרצת הגמרא: אל תפרש בדברי הברייתא 'במתן כלי' שאין צריך כלי שרת, אלא כך **אימא** - תגרסו בדברי הברייתא, מאימתי אין צורך בכלי שרת, **ממתן כלי ואילך** - לאחר שניתן הקומץ בכלי שרת ונתקדש, שוב אינו טעון כלי שרת, אלא יכול להוליכו ולהקטירו שלא בכלי שרת. ולעולם גם רבי שמעון מצריך כלי שרת לקדש את הקומץ.

הגמרא מקשה עוד קושיא על רב נחמן: **תא שמע** ראייה שלא כרב נחמן שאמר שגם רבי שמעון מצריך לקדש את הקומץ בכלי שרת. שנינו בברייתא, **והכמים אומרים**, הרמת הקומץ מן המנחה **מעון כלי שרת, כיצד, קמצו מתוך כלי שרת, ומקדשו בכלי שרת, ומעלו ומקטירו בכלי שרת**. ורבי שמעון אומר **בין שקמצו מתוך כלי שרת, מעלו למזבח ומקטירו שלא בכלי שרת ודין** - הקומץ שהוקטר על גבי המזבח כשר. ומבואר בברייתא שלדעת רבי שמעון אין צורך לקדש את הקומץ בכלי שרת, וקשה על רב נחמן שאמר שצריך לקדשו.

מתרצת הגמרא: אל תפרש את דברי הברייתא בדעת רבי שמעון, שאין צריך ליתן את הקומץ בכלי שרת לקדשו, אלא כך **אימא** (תגרסו), **בין שקמצו וקדשו על ידי שנתנו בתוך כלי שרת אינו טעון עוד כלי שרת**, אלא **מעלו ומקטירו ללא כלי שרת ודין**.

הגמרא מביאה עוד קושיא על רב נחמן: **תא שמע** ראייה שלא כרב נחמן. שנינו בברייתא, **קמץ בימין ולא נתן בכלי שרת, ונתן בשמאל, יחזיר לימינו**, שהיות שקמץ בימין גם שאר העבודות צריכות להיעשות בימין. אבל אם לאחר שנתן **בשמאלו**

בכר, אולם אם **אינה באה והב, אינה באה בכר**. עוד נאמר במעשה המנורה (שם כה לא) **ועשית מנרת זהב טהור מקשה תעשה המנורה ירכה וקנה וביעיה כפתוריה ופרחיה ממנה ידיו**, ודורשת הברייתא, שאם **באה והב, באה גביעים כפתורים ופרחים**, אולם אם **אינה באה והב, אינה באה גביעים כפתורים ופרחים**. ומוכח מהברייתא, שמנורה משאר מיני מתכות כשירה.

שואלת הגמרא: **ואימא נמי** - אמור ולמד מפסוק זה גם שאם **באה והב, באה קנים**, אולם אם **אינה באה והב, אינה באה קנים**, שהרי בפסוק זה נאמר גם היצווי לעשותה עם קנים. משיבה הגמרא: **ההוא** - מנורה שאין ביצויה קנים, אינה נקראת 'מנורה' אלא **פמונו** - מנורה קטנה **מיקרי** - היא נקראת.

הגמרא מביאה ברייתות נוספות לענין דרשת 'מקשה' 'מקשה' הנוכר לעיל: נאמר בתורה (במדבר ח' ד) **וזה מעשה המנרה מקשה זהב**, ודורשת הברייתא, שאם **באה והב, באה מקשה**, כלומר מחתיכה אחת, אולם אם **אינה באה והב, אינה באה מקשה**.

בהמשך פסוק זה נאמר שוב 'מקשה' ו'זה מעשה המנורה מקשה זהב עד ירכה עד פרחה מקשה היא' (שם). שואלת הגמרא: **'מקשה'**

דסיפא למאי אתא - למה הוא בא, שהרי הוא מיותר. משיבה הגמרא: **למעוטי חצוצרות**, שאם נעשו מכמה חתיכות, כשירות, **דתניא, חצוצרות** שהיו תוקעים בהן בבית המקדש בשעת הקרבת הקרבנות, **היו באים מן העשת** - מחתיכה אחת שלימה שמכה עליה בקורנס עד שהיא נהיית בצורת חצוצרה, ומן הכסף. **עשאם מן הגרוטאות** - מחתיכות כסף שבור, **כשרים, משאר מיני מתכות, פסולים**. הרי שעשייתן ממקשה אינה מעכבת.

מקשה הגמרא: **ומאי שנא** - מה שונה משאר מיני מתכות שפסולים, משום **דכתוב** (במדבר א' ב) **עשה לך שתי חצוצרות כסף, ולשון 'הויה' ו'דהיו לך למקרא העדה'** (שם), ולומדים מכך שעשיית החצוצרות מכסף מעכבת, ואם כן, אם עשאן מן **הגרוטאות נמי** - גם יהיו פסולות, שהרי נאמר בהן (שם) **'מקשה תעשה אתם' ולשון 'הויה'**. מתרצת הגמרא: **מיעט דחמנא** - מיעטה התורה לנפי מנורה וכתבה **'מקשה היא'**, ודורשים שדווקא **'היא'** - המנורה שנעשתה מן הגרוטאות, פסולה. **ולא החצוצרות**.

הגמרא מביאה ברייתא בענין החצוצרות: **תנו רבנן בברייתא, כל הכלים**

בדרך של 'כלל ופרט' ורבי יוסי ברבי יהודה דריש ריבוי ומיעוטי
 – דרש את הפסוק בדרך של 'ריבוי ומיעוטי'. רבי דריש כללי ופרטי,
 שנאמר (שמות כא לא) 'ועשית מנרת זהב טהור מקשה תיעשה המנורה/
 'ועשית מנורת' הרי כלל, 'זהב טהור' הרי פרט, 'מקשה תיעשה
 המנורה' חזר וכלל, כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא בעין הפרט,
 מה הפרט מפורש של מתכת, אף כל של מתכת, אבל מנורה
 העשויה מעץ, פסולה. רבי יוסי ברבי יהודה דריש ריבוי ומיעוטי,
 'ועשית מנורת' ריבה, 'זהב טהור' מיעט, 'מקשה תיעשה המנורה'
 חזר וריבה, ריבה ומיעט וריבה ריבה הכל, ומאי רבי – ומה ריבה,
 רבי כל מיני – ריבה את כל הדברים, דהיינו מנורה העשויה מכל
 דבר ואפילו אם אינה ממתכת, כשרה, ומאי מיעט, מיעט של חרס,
 שהוא הפחות שבכל הכלים, שהיא פסולה.
 אמר רב פפא לרב יוסף: אדרבה, סמי דידך מקמי דידי – הסר אתה
 את משנתך מפני משנתי. השיב לו רב יוסף, לא סלקא דעתך – אל
 תעלה בדתך לומר שרבי יוסי סובר שמנורה של עץ פסולה, דתניא
 בברייתא, אין לו זהב למנורה, מביא אף של כסף, ואפילו של
 נחשת, ואפילו של ברזל, ואפילו של ברזל, ואפילו של עופרת, שכל
 אלו הם סוגי מתכות. רבי יוסי ברבי יהודה מכשיר אף בשל עין.
 הרי שרבי יוסי ברבי יהודה סובר שמנורה העשויה מעץ כשרה.
 ותניא אידך – ברייתא אחרת, לא יעשה אדם בית מתכנית – בצורת
 ההיכל של בית המקדש, כלומר שלא יהא שוה להיכל באורכו
 וברוחבו ובגובהו, ולא אכסדרה – בית שיש בו שלש מחיצות כנגד –
 בצורת האולם של בית המקדש, ולא חצר כנגד – בצורת העזרה,
 ולא שלחן כנגד – בצורת השלחן שבבית המקדש, ולא מנורה כנגד
 – בצורת המנורה שבבית המקדש. אכל עושה הוא מנורה של
 חמשה ושל ששה ושל שמונה קנים, שאינה דומה למנורה שבבית
 המקדש שהיתה של שבעה קנים. ושל שבעה קנים לא יעשה,
 ואפילו משאר מיני מתכות, משום שהמנורה שבבית המקדש
 כשרה גם אם היא משאר מיני מתכות. אבל של עץ שאינה כשרה
 בבית המקדש מותר לעשות. רבי יוסי ברבי יהודה אומר, אף של
 עץ לא יעשה, מפני שהיא כשרה לבית המקדש, בדרך שעשו מלכי
 בית חשמונאי כשגברה ידם וניצחו את היוונים והוציאו מירושלים,
 וטיהרו את המקדש, והיו עניים ולא יכלו לעשות מנורה של זהב,
 ועשו מנורה של עץ. אמרו לו – לרבי יוסי ברבי יהודה, וכי משם –
 מבית חשמונאי אפשר להביא ראיה שמנורה של עץ כשרה, הלא
 המנורה שהם עשו לא היתה מעץ, אלא שפודים של ברזל היו,
 וחיפום – וכיסו אותם כבעץ – בבדיל, וכשתעשירו, עשאום את קני
 המנורה של כסף, קוורו והעשירו יותר, עשאום של זהב.
 הגמרא מביאה ברייתא המבארת את צורת המנורה: אמר שמואל
 משמיה דרבא – בשם זקן אחד, גובהה של מנורה שמונה עשר
 טפחים, וכך הוא החשבון, הרגלים והפרח שמעליהן שלשה
 טפחים, ומעליהם טפחים – שני טפחים קנה חלק וללא גביע, כפתור
 או פרח, הרי חמשה טפחים, ומעליהם טפח שבו גביע וכפתור
 ופרח, ומעליו טפחים חלק, הרי שמונה טפחים, ומעליהם טפח שבו
 כפתור ושני קנים יוצאין ממנו – מן הכפתור, אחד אילך – לצד זה
 ואחד אילך – לצד שני, ונמשכין ועולין עד כנגד גובהה של מנורה
 – גובה הקנה האמצעי, ומעל הכפתור טפח חלק, ומעליו טפח שבו
 כפתור נוסף ושני קנים יוצאין ממנו אחד אילך ואחד אילך,
 ונמשכין ועולין עד כנגד גובהה של מנורה, ומעל הכפתור טפח
 חלק, ומעליו טפח שבו כפתור ושני קנים יוצאין ממנו אחד אילך
 ואחד אילך, ונמשכין ועולין עד כנגד גובהה של מנורה, ומעל
 הכפתור טפחים חלק, הרי חמשה עשר טפחים, נשתירו שם מעל
 טפחים אלו שלשה טפחים שבהן עשירי גביעין וכפתור ופרח,
 הרי לנו גובה שמונה עשר טפחים למנורה.
 הברייתא מבארת את צורת הגביעים, הכפתורים והפרחים שבמנורה:
 ונביעין למה הן דומין, כמין פוסות אלכסנדריים – הנעשים
 באלכסנדריא של מצרים, שהם ארוכים וצרים. כפתורים למה הן
 דומין, כמין תפוחי הכרתיים – תפוחים עגולים הבאים ממקום

1 'עשה משה רבינו עבור המשכן, פשרים לו – למשכן שבימי משה)
 2 וכשרים לדורות, מלבד התצוצרות שעשה משה, שהיו פשרות לו
 3 ופסולות לדורות.
 4 מבררת הגמרא: התצוצרות מאי מעמא פסולות לדורות. אילומא –
 5 אם נאמר שהעטם הוא משום דאמר קרא (במדבר י ב) 'עשה לך שתי
 6 תצוצרות כסף, ודורשים מכך שהתצוצרות כשרות רק 'קף', דהיינו
 7 למשה, ולא לדורות, אם כן יקשה, אלא מעתה שלך' ממעט שרק
 8 לך כשר ולא לדורות, מה שנאמר (דברים י א) 'ועשית לך ארון עץ,
 9 קפי נמי – האם גם לגבי הארון יש לדרוש כך, ד'קף' ממעט שרק לך
 10 כשר ולא לדורות, הלא נתבאר בברייתא שכל הכלים שעשה משה
 11 כשרים גם לדורות. אלא צריך לומר שיש שני אופנים לדרוש את
 12 תיבת 'לך' הכתובה בארון, אי – אם למאן דאמר – לרבי יאשיה
 13 הסובר (יומא א) שתיבת 'לך' מלמדת שעשויה זו תהא משלך – מממונה,
 14 אי למאן דאמר – לרבי יונתן הסובר שתיבת 'לך' מרמזת שהקדוש
 15 ברוך הוא אמר למשה, כביכול, בשלף אני רוצה יותר משלכם,
 16 דהיינו אילו היה אפשר לעשות עשה זו משל יחיד, הייתי רוצה
 17 שיעשה מממונה ולא מממונו של עם ישראל, אמנם כיון שהיא
 18 צריכה להיעשות משל ציבור, מפני שאין ציבור מתכפר בשל יחיד,
 19 עשה אותה מממונם, ואם כן קשה, שבין לדרשה זו ובין לדרשה זו,
 20 האי נמי – גם ה'לך' שנאמר בתצוצרות מ'פעי ליה להכי – נצרך
 21 לאחת מדרשות אלו, ואם כן מהיכן לומדים שחוצצרות שעשה משה
 22 פסולות לדורות.
 23 מתרצת הגמרא: שאני התם – שונה הדבר בחוצצרות, דאמר קרא
 24 'לך' 'לך' תרי זמני – שני פעמים, פעם אחת 'עשה לך שתי תצוצרות
 25 כסף' (במדבר י ב), ופעם נוספת בהמשך הפסוק 'והיו לך למקרא העדה'
 26 וגו', ומייתור תיבת 'לך' דורשים שהחוצצרות שעשה משה כשרות לו
 27 אבל פסולות לדורות.
 28 הגמרא ממושיבה לדון מאיזה דבר צריכה המנורה להיעשות: תני רב
 29 פפא בריה דרב הנין קמיה דרב יוסף, מנורה היתה באה מן העשת
 30 – מחתיכה אחת שלמה שמכה עליה בקורנס עד שנעשית בצורת
 31 המנורה, ומן הזהב עשאה של כסף, כשרה. עשאה של בעץ –
 32 בדיל, ושל אבר – עופרת, ושל גיסקרון – מיני מתכות מערבבים,
 33 רבי פוסל, ורבי יוסי ברבי יהודה מכשיר. עשאה של עין ושל עצם
 34 ושל זכוכית, דברי הכל פסולה.
 35 אמר ליה רב יוסף לרב פפא, מאי דעתך, כלומר כיצד אתה מבאר
 36 את דעת רבי יוסי ברבי יהודה שמכשיר מנורה העשויה מכל סוג של
 37 מתכת ופוסל מנורה שאינה עשויה ממתכת. אמר ליה רב פפא, בין
 38 מר ובין מר – בין רבי ובין רבי יוסי ברבי יהודה כללי ופרטי דריש
 39 – דרשו את הפסוק 'ועשית מנרת זהב טהור מקשה תיעשה המנורה'
 40 (שמות כה לא) בדרך של 'כלל ופרט', מיהו מר – אמנם רבי יוסי ברבי
 41 יהודה סבר שדורשים כך, 'ועשית מנרת' הרי כלל, 'שעשית' משמע
 42 מכל דבר, 'זהב טהור' הרי פרט, זהב בלבד, 'מקשה תיעשה המנורה'
 43 חזר וכלל, מכל דבר, כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא בעין הפרט
 44 ודהיינו אין צורך שיהיה כמו הפרט ממש, אלא די שיהיה כעין
 45 הפרט, מה הפרט מפורש של מתכת, שהרי נאמר 'זהב', אף כל
 46 של מתכת, ולכן מנורה העשויה מכל סוג של מתכת, כשרה, אבל
 47 מנורה שאינה עשויה ממתכת, פסולה. ומר – ורבי סבר שדורשים
 48 כך, 'ועשית מנרת' הרי כלל, 'זהב טהור' הרי פרט, 'מקשה תיעשה
 49 המנורה' חזר וכלל, כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא בעין הפרט, מה
 50 הפרט מפורש זהב שהוא דבר חשוב, אף כל דבר חשוב, ולכן
 51 מנורה העשויה מכסף כשרה, ומנורה העשויה מסוג אחר של מתכת
 52 שאינו חשוב, פסולה, וכל שכן מנורה העשויה עשויה ממתכת.
 53 אמר ליה רבי יוסף, סמי דידך מקמי דידי – הסר משנתך מפני
 54 משנתי, כלומר, יש לי גירסא שונה במחלוקת רבי ורבי יוסי ברבי
 55 יהודה, שלא נחלקו במנורה העשויה מכל סוג של מתכת, אלא רק
 56 במנורה העשויה מעץ, דתניא בברייתא, כלי שרת שעשאן של עין,
 57 רבי פוסל, ורבי יוסי ברבי יהודה מכשיר. מבארת הגמרא: במאי
 58 קא מיפלגי – במה נחלקו, רבי דריש כללי ופרטי – דרש את הפסוק

המשך ביאור למס' מנחות ליום שלישי עמ' א

מצרוע (שם יד א) 'ואת תהיה תורת המצורע', ולשון 'היה' משמעותה לעכב.

וארבעה מינים שבלולב מעכבים זה את זה נלמד מהפסוק האמור במצות נטילת לולב (שם כג ט) 'ולקחתם לכם', ודרשו חכמים שתיבת 'ולקחתם' מורכבת משתי מלים שמשמעותם 'לקיחה תמה', והיינו שכל ארבעת המינים הם מצוה אחת, ואינו יוצא ידי חובה עד שיקח ארבעתם.

אמר רב חנן בר רבא, לא שנו במשנה שארבעת מינים שבלולב מעכבים זה את זה, אלא דווקא במי שאין לו את ארבעת המינים, אבל אם יש לו את ארבעת המינים, אין מעכבין, כלומר, שאם נטלם בידו אף שלא אגדם יצא ידי חובה.

הגמרא מקשה על רב חנן מברייתא: מיתיבי, ארבעה מינין שבלולב, שנים מהן עושין פירות, הלולב גדל על עץ הדקל שפירותיו תמרים, והאתרוג הוא עצמו פרי, ושנים מהם ההדס והערבה אין עושין פירות. המינים העושין פירות יהיו וקוקין ושאין עושין [פירות], ושאין עושין פירות יהיו וקוקין לעושין פירות, כלומר, שיהיו כולם כדבר אחד, ואין אדם יוצא ידי חובתו בהן עד שיהיה כולן באגודה אחת. וכן ישראל בהרצאה - בשעת התענית, אינם נענים מן השמים עד שיהיה כולן באגודה אחת, שנאמר בנביא (עמוט טו ו) 'הבונה בשמים מעלותיו ואגדתו על ארץ יסדה', כלומר, כאשר עם ישראל מאוגדים יחד, יסודם חזק ולא ימוט. אם כן מפורש בברייתא שצריך לאגוד את המינים, וקשה על רב חנן בר רבא.

מתרצת הגמרא: תנאי היא - מחלוקת תנאים אם יש חובה לאגוד את הלולב, ודברי רב חנן הם כתנא הסובר שאין צורך בכך. דתנאי, לולב בין אגוד בין שאינו אגוד בשר, אלו דברי חכמים. ורבי יהודה אומר לולב אגוד בשר ושאינו אגוד פסול.

הגמרא מבארת את טעמם של התנאים החולקים. שואלת הגמרא: מאי מעמא דרבי יהודה שפוסל לולב שאינו אגוד. משיבה הגמרא: גמא - למד גזירה שוה 'קיהה' 'קיהה' מאגודת אוזב, כלומר, בלולב

נאמרה לשון קיהה, ולקחתם לכם' (ויקרא כג ט), וכן בפסח מצרים נאמר (שמות יב כב) 'ולקחתם אגדת אוזב', מה להלן - כשם שהאוזב צריך שיהיה באגודה, שהרי נאמר 'אגודת אוזב', אף כאן בלולב צריך שיהיה באגודה. ורפנן שלא מצריכים שהלולב יהא אגוד, לא גמרי - הם לא למדו גזירה שוה 'קיהה' 'קיהה'.

שואלת הגמרא: במאן אולא - כשיטת מי נשתתה הא דתנאי, לולב מצוה לאגוד, ואם לא אגודו בשר. במאן - כשיטת מי היא, אי ברבי יהודה, הסובר שאגד הלולב מעכב, אם לא אגודו אמאי בשר, אי - ואם כשיטת רפנן, מאי מצוה - מדוע מצוה לאגוד, הלא חכמים סוברים שלולב אינו צריך אגד. משיבה הגמרא: לעולם - באמת הברייתא היא בשיטת רפנן הסוברים שאין חובה לאגוד את הלולב, ומא שהברייתא אמרה מצוה לאגוד, הוא משום 'זה אלי ואנוהו' (שמות טו ב), כלומר, הפסוק מלמד שעל האדם להתנאות לפניו במצוה, ונוי המצוה הוא כשהלולב אגוד.

שנינו במשנה: שבע האות שפפרה האדומה מעכבות זו את זו. דין זה נלמד מלשון 'הוקה' שבפרשת פרה אדומה כמוכא לעיל. שבע האות שעל בין הפדים ושעל מונח הוקה ושעל הפוכת שמה הכון ביום הכפורים, ובפר כהן משיח ובפר העלם דבר של ציבור, ובשעירי עבודה זרה, מעכבות זו את זו.

מבארת הגמרא את המקורות לדין זה: שבע ההזאות דיום הכפורים מעכבות זו את זו, שהרי בתיב בעבודות יום הכפורים 'הוקה' כפי שהובא לעיל. ושבע ההזאות דפר בהן משוה ודפר העלם דפר של ציבור ודשעירי עבודת לוכבים מעכבות זו את זו, כדתנאי, נאמר בפרשת פר העלם דבר של ציבור, (ויקרא ד ט) 'עשה לפר ו-העלם דבר של ציבור כאשר עשה לפר החטאת, ולכאורה פסוק זה מיותר, לפי שהתורה כתבה בפר העלם דבר את כל פרטי עשייתו, ומה תלמוד לומר - ומה בא ללמדנו. אלא שהפסוק בא לכוון בהזאות - לחזור ולשנות פרטי ההזאות וללמד

המשך ביאור למס' מנחות ליום רביעי עמ' ב

ששמו כרתי. פרחים למה הן דומין, במין פרחי העמודין - ציורים שמציירים בעמודים. ונמצאו גביעין עשרים ושנים, בפתורים אחד עשר, פרחים תשעה. גביעים מעכבין זה את זה, שאם חסר אחד הרי זה כאילו אין גביעים כלל. בפתורים מעכבין זה את זה, שאם חסר אחד הרי זה כאילו אין פרחים כלל. פרחים מעכבין זה את זה, שאם חסר אחד הרי זה כאילו אין פרחים כלל. וכן גביעים בפתורים ופרחים מעכבין זה את זה, שאם חסר גביע אחד או פרח אחד או פרח אחד, הרי זה כאילו אין במנוחה גביעים בפתורים ופרחים כלל.

הגמרא דנה במנין הגביעים, הכפתורים והפרחים. מקשה הגמרא: בשלמא - מובן מנין הגביעים שהם עשרים ושנים, דתיב (שמות כה לד) 'ובמנוחה ארבעה גביעים' וגו', דהיינו בקנה האמצעי, ותיב (שם כה ט) 'שלשה גביעים משוקדים בקנה האחד בפתור ופרח וגו' ושלשה גביעים משוקדים בקנה האחד בפתור ופרח פן לששת הקנים דציאים מן המנוחה. נמצא מנין הגביעים כך, ארבעה גביעים דיהה - של הקנה האמצעי, האחד למטה מעל הירך, ושלושה למעלה בסוף הקנה,

המשך ביאור למס' מנחות ליום חמישי עמ' א

מקשה הגמרא: פשיטא שאם חסרה אות אחת המזוזה פסולה, שהרי נאמר (דברים וט) 'וכתבתם על מזוזת ביתך ובשעריך', ודרשו חז"ל (שם כג) מתיבת 'וכתבתם' שתהא כתיבה תמה, דהיינו שלימה כהלכתה. מתרצת הגמרא: אמר רב יהודה אמר רב, לא נצרכה אלא לקוצה לרגל הימנית של האות יו", שאם היא חסרה היינו אומרים שהמזוזה כשירה, מפני שרוב צורת האות ניכרת וזה נחשב 'כתיבה תמה', ובאה המשנה להורות שהמזוזה פסולה. מקשה הגמרא: והא נמי - הלא גם זה פשיטא, שהרי אם האות נפסלת חסרה במזוזה האות יו"ד. מתרצת הגמרא: אלא לבאינדך דרב יהודה אמר רב, דאמר רב יהודה אמר רב, כל אות שאין גויל - קלף מוקף לה מארבע רוחותיה, דהיינו שאין קלף חלק בין האותיות אלא אות דבוקה לאות אחרת, פסולה, וכוונת המשנה 'כתב אחד מעכבין' היא

שההלכה שנאמרה באות אחת' שלא תהא דבוקה לאות אחרת, מעכבת.

הגמרא דנה בנקב שניקב בגויל על האות: אמר אשיאן בר נבכך משמיה דרב יהודה, ניקב תוכו - הרגל הפנימית בצד שמאל של האות ה", בשר, אם נשאר בו מעט דיו. ניקב יריבו - הרגל החיצונית בצד ימין של האות ה", פסול. אמר רבי יורא, לדידי מפרשה לי מיניה דרב הונא - שמעתי פירושו של דין זה מרב הונא, ורבי יעקב אמר, לדידי מפרשה לי מיניה דרב יהודה - שמעתי פירושו של דין זה מרב יהודה, ניקב תוכו של ה", בשר, אם נשאר בו דיו כל שהוא. ניקב יריבו, אם נשתיר בו פשיעור אות קמנה - האות יו"ד, בשר, ואם לאו, פסול.

הגמרא ממשיכה לדון באותיות שנפסקו: אגרא חמיה - חמיו דרבי אבא,